



Sudslavický okruh

Text a foto: Jan Moravec

V předminulém čísle jsme vás zvali na Velkou Homolku u Vimperka. Návštěvu této zajímavé, avšak nevelké lokality lze dobře spojit s nedalekou naučnou stezkou Sudslavický okruh. Zatímco Homolka je co se zájmu přírodovědců i turistů týče místem poměrně novým, přírodní rezervace Opolenec, kterou Sudslavický okruh zpřístupňuje, patří naopak z obou těchto hledisek k pošumavské klasice.

Pošumaví nejspíš není oblastí, kam byste zamířili, hledáte-li kras. Chyba! Pošumavský kras sice není souvislý ani plošně rozsáhlý, rozhodně však jde o lokality zajímavé. Jedním z krasových ostrůvků šumavského podhůří je právě vrch Opolenec nad pravým břehem Volyňky severně od Vimperka. A je krasem se vším všudy – s pozůstatky po těžbě a zpracování vápna, cennou vápnomilnou květenou a dokonce i krasovou jeskyní.

K legendám pošumavské ochrany přírody patří pánové Nauš a Záveský. Aleš Záveský byl prachatický učitel, dobrovolný strážce ochrany přírody a jeden z průkopníků ekologické výchovy, který mimo jiné inicioval založení nejstarší „školní přírodní rezervace“ v Evropě (1967). Nadšený

mineralog (a též botanik a ornitolog) Bohuslav Nauš byl na Prachaticku inspektorem státní ochrany přírody. Společně se zasazovali o vyhlášení řady chráněných území na Šumavě a v Pošumaví, věnovali se záchranným transferům, zakládali genofondové plochy ohrožených rostlin, bojovali o záchranu perlorodky říční, budovali naučné stezky, organizovali ochranné tábory... Právě oni stáli i u vzniku naučné stezky, zvané Sudslavický okruh. Naučné stezky, představující veřejnosti lokalitu, její přírodovědnou hodnotu právě oni se „svými“ dětmi nedlouho předtím objevili a následně se zasadili o její zákonnou ochranu. Pokud archivní záznamy neklamou, byla to po Medvědí stezce druhá nejstarší naučná stezka

▲
Začátek naučné stezky
u Sudslavické lípy

v širším regionu Šumavy. Otevřena byla v roce 1977.

Na každé naučné stezce si pochopitelně pochutnává zub času. A tak si i Sudslavický okruh počátkem nového milénia i přes občasnou údržbu již silně říkal o opravu. Krom toho – při vši úctě k jejím autorům – už bylo její pojetí přeci jen trochu zastaralé.

Obnovit **naučnou stezku** se rozhodli členové ČSOP Šumava. Finanční prostředky se jim podařilo získat v roce 2010 díky programu NET4GAS Blíž přírodě. Původní trasu ponechali téměř beze změny, jen s drobnými úpravami vynucenými průchodností terénu a se zrušením odbočky ke studánce, kde narazili na nesouhlasná stanoviska vlastníků pozemků. Původních 26 zastavení (které však byly bez informačních tabulí, jen se jménem a číslem zastávky) zredukovali na 15, z nichž zhruba dvě třetiny navazují polohou i tématem na zastavení původní. O popularitě stezky svědčí fakt, že do obnovy se zapojilo mnoho dobrovolníků, často i lidí, kteří do té doby s ČSOP nijak nespolečně pracovali. „Nová“ stezka byla slavnostně otevřena v listopadu 2010. V červnu 2013 se však po vydatných deštích na stezku zřítla část skalního masívu. Statické průzkumy a shánění peněz na finančně náročnou sanaci trvalo bezmála rok. Nakonec opět pomohl program NET4GAS Blíž přírodě. Vedle odstřelu nestabilních skalních bloků a znovuzprůchodnění stezky bylo osazeno i nové, šestnácté zastavení stezky, pojednávající právě o závalu a jeho sanaci.

Pojďme tedy na trasu. Stezka má fakticky dva začátky – ten „tradiční“ se nachází u Sudslavické lípy, druhý nedaleko železniční zastávky Bohumilice v Čechách. Vzhledem k tomu,

že trasa je okružní (či lépe řečeno „osmičková“), je úplně jedno, kde se na trasu napojíte.

Sudslavická lípa je jedním z nejmohutnějších stromů v České republice. Obvod kmene má téměř 12 metrů a i přesto, že je již spíše torzem, působí věru úctyhodně. Věk stromu je odhadován na více než 600 let. Lípa stojí na pravém břehu Volyňky před Vanických mlýnem. V místě, kde ze silnice Vimperk–Strakonice odbočuje cesta ke mlýnu, je označeno malé „luční“ parkoviště, kde lze zanechat

Sudslavická jeskyně





▲ Sudslavická lípa

▼ Jedno ze zastavení naučné stezky Sudslavický okruh



auto, autobusová zastávka je 300 metrů severněji.

Poté, co se pokocháte lípou, můžete projít pastvinami, přejít koleje a vydat se na průzkum vlastního Opolence. Vpravo směřuje trasa po tělese bývalé lomové drážky ke zbytkům vápenky (vápencovému zdivu, dnes nádherně porostlému několika druhy kapradin) a přes vyhlídku se vrací zpět na rozcestí nad Vanických mlýnem. Druhá smyčka vede po úbočí skalnatých srázů (vesměs pozměněných lomovou činností či při budování železniční trati) k Sudslavické jeskyni. Za ní následuje nejobtížnější úsek trasy, nutnost vystoupat na horní hranu lomu po železném „schodožebříku“. Nedaleko bohumilického nádraží přechází trasa koleje a lučinatým údolím Volyňky, v němž stojí několik dalších objektů využívajících kdysi vodní pohon říčky, se vrací do výchozího bodu u Sudslavické lípy. Stezka měří něco málo přes tři kilometry.

Sudslavická jeskyně sice není nijak obrovská (měří nějakých 15 metrů) ani v ní nenajdeme krápníkovou výzdobu, ale vyniká pozoruhodnými mikroreliefními tvary a hlavně historií. Je totiž jedním z nejvýznamnějších nalezišť kosterních pozůstatků zvířat z období poslední doby ledové ve střední Evropě. Celkem tu profesor Woldřich ve 2. polovině 19. století vykopal z usazenin, které tehdy vyplňovaly v podstatě celý krasový prostor, téměř 9 000 kostí a 13 000 zubů, které patřily 70 druhům zvířat, mimo jiné mamutům, sobům, medvědům, srstnatým nosorožcům, koňům, polárním liškám, ale i ptákům. To, co dnes vidíme, je pouze torzem jeskyně, jejíž větší část byla zničena těžbou vápence.

Jak již bylo uvedeno výše, Opolenec je i významnou **botanickou lokalitou**. Potkat zde můžeme osm druhů orchidejí (jediná lokalita tořiče hmyzonošného v jižních Čechách, dále kruštík tmavočervený, kruštík širolistý, vemeník zelenavý, vemeník dvoulistý, pětiprstka žežulník, vstavač kukačka, vstavač nachový), kriticky ohroženou hruštičku zelenokvětou, velmi vzácný jednokvítetek velevkvětý či parazitický silně ohrožený hnilák lysý. Vyskytuje se zde i řada druhů kapradin, z těch nejvzácnějších kapradina hrálovitá, pérovník pštroší a drobná luční kapradinka vratička měsíční. Celkově je zde evidováno na čtyři desítky cévnatých rostlin, zařazených do červeného seznamu. Nejvýznačnější rostlinou Opolence jsou však bezesporu **hořečky**. Právě díky výskytu hořečku mnohotvarého českého byl Opolenec zařazen i mezi evropsky významné lokality. Ještě v první polovině 20. století naprosto běžná květina sušších pastvin je dnes – zřejmě vinou ústupu pastvy ovcí a koz, zalesňování vhodných lokalit, ale zřejmě i v důsledku dalších okolností – zařazena na seznam kriticky ohrožených druhů.

Na Opolenci rostou dva druhy hořeček – hořeček nahořklý s drobnějšími, růžovofialovými kvítky a výše zmíněný hořeček mnohotvarý český s kvítky o něco většími, barvy spíše modrofialové. A aby to nebylo tak jednoduchá, tak občas i jejich kříženec, popsáný v roce 1967 pod vědeckým jménem *Gentianella x austroamarella* (česky někdy označován jako hořeček jihočeský) právě z této lokality; kromě Opolence je znám už jen ze dvou dalších lokalit na světě. K opolenským hořečkům se váží i další zajímavosti. Roku 2011 byly na Opolenci nalezeny vůbec nejvyšší známé rostliny



▲ *Hořeček mnohotvarý český*

▼ *Hořeček nahořklý pravý*



hořečku nahořklého s nejvyšším počtem květů u nás. A přestože hořeček mnohotvarý český kvete běžně v období od poloviny srpna do začátku října, na Vanického louce lze běžně potkat kvetoucí hořečky i na samém sklonku podzimu, mnohdy i pod sněhovou pokrývkou. ■